

– Bildat 1953 –

Sällskapet Gamla Örebro

∞ Medlemsblad våren 2022 ∞

Ett vykort från 1909 med utsikt mot Skebäck, från CV:s vattentorn.
Bl a. kan ses yllefabrikens ullspinneri bakom Skebäcks kraftstation.
Till höger Örebro Yllefabrik framför Örebro Ångbageri.

I detta nummer:

- Ny bok, Tacka tåget för det! • Brunnsparken
- Vår nya möteslokal, Frälsningsarmén • Flyttbar telefon
- Nippe minns sin barndom – del tre

Från ordförandens skrivbord!

Kära medlemmar!

Vi kan se tillbaka på en hösttermin utan inställda möten. Pandemiläget lättade, även om vi naturligtvis inte kan ropa hej än.

Som vanligt i september inledde vi med en utomhusaktivitet. "Holmen runt" stod på programmet, men inte som det förr så populära simloppet förstås. Vi föredrog att vandra på stigarna och berätta om allt som funnits på och kring Stora Holmen.

I oktober förlade vi också vår verksamhet utanför vår ordinarie lokal. Vi fick en rundvandring både i och omkring Olaus Petri-kyrkan. Den förre kyrkoherden Karl-Erik Garlöv och OP Hembygdsförenings hedersordförande Bosse Haglund berättade om intressanta historiska ting. Efteråt var det kaffe i församlingshemmet.

I november var det väldigt många som ville se hur det nya Kulturkvarteret ser ut, vi blev 60 personer på det studiebesöket.

Inte lika många kom på vårt möte i Svarta Örns lokal på Köpmangatan 1, som var vår årsavslutning i december. Men de som var där blev inte besvikna. Inte mindre än 85 bilder visades på hus som i huvudsak revs under 1970-talet. Fotografen Tore Ågren gick bort för cirka 40 år sedan, men hans släkting Göran Gustafsson fanns i lokalen och berättade om Tores fina kulturgärning.

Det här var också vårt sista möte på Köpmangatan 1, där vi varit sedan 2009. Från och med februari blir vår möteslokal Frälsningsarmén, mitt emot Teknis. Vi slipper portkod, och bedömer att parkeringsplatserna är fler, tack vare närheten till de bägge varuhusen Krämmaren och Vågen. Men viktigast är nog tillgängligheten, med avsaknad av trappor.

Eftersom Frälsningsarmén har egna aktiviteter på tisdagar har vi blivit hänvisade till onsdagar, som säkert ska fungera lika bra. En lika stor nyhet är att Sällskapet utkommer med sin tionde bok. Mer om den på sidan 12.

Göran Lindhé
Göran Lindhé

Brunnshotellet med sin snickarglädje. Till vänster syns Brunnssalongen.

Nytt kapitel för Brunnsparken

På Örebro kommuns hemsida fanns det i höstas en detaljplan över Brunnsparken. Syftet med planen var att utveckla den som stadsdelspark och att bevara de kulturhistoriska värdena hos byggnaderna som finns i parken.

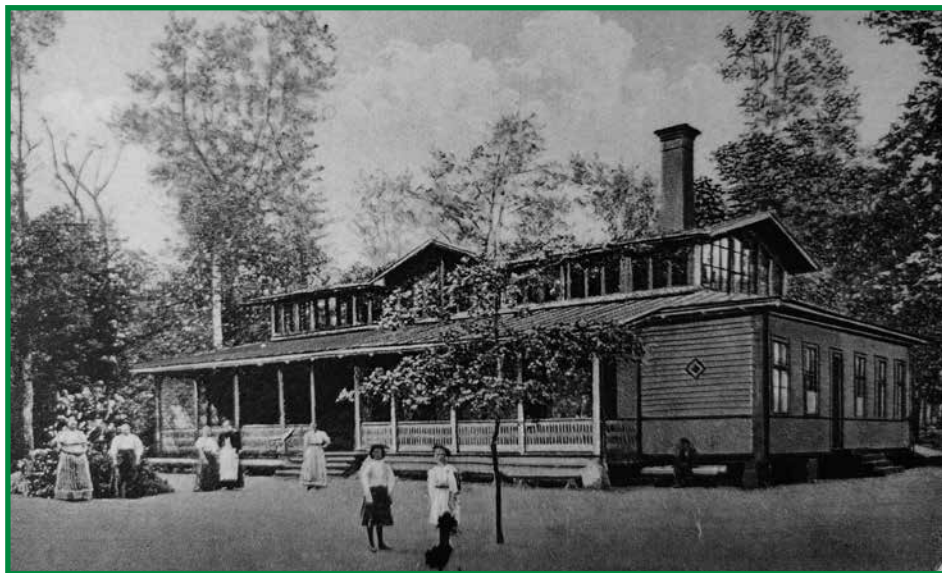
De nuvarande byggnaderna i Brunnsparken kan delas upp i tre kategorier:

1. Dels de som hade en funktion under eran som brunnsort från 1700-talet fram till 1934.

2. Sedan har vi tiden som Folkpark, mellan 1934 och 1962.

3. Från 1962 fram till idag är området fortfarande en Folkets Park, men har sedan dess kallats Brunnsparken.

De byggnader som finns från första perioden är Brunnssalongen, det äldsta huset från 1801. I inventeringen står det som mycket högt kulturhistoriskt värde. Samma bevarandegrad har Sommarbo, en sommarvilla uppförd 1877 i

Badhuset låg framför Brunnssalongen.

Schweizerstil, som ett privat sommarnöje under brunnsepoken. Från 1934 var huset bostad för folkparkschefen.

Vidare finns Odinslund från 1850-talet, också en sommarvilla från brunnsbolagstiden. Byggnaden var under en tid bostad för läkaren anställd vid Brunnslasaretet. Den har ett högt bevarandevärde, liksom sommarvillan Anneberg från 1910.

Från tidsepok nummer två finns Teatern, som kom till 1934. Från den tredje tidsperioden finns dansbanan Regnbågen (1962) och restaurang Svalan (1970), alla dessa tre med ett högt bevarandevärde.

Däremot kommer inte nuvarande entrén bevaras, utan där kommer man i framtiden ha en annan lösning. Så det är bara att dokumente-

ra denna entré, så den inte blir lika bortglömd som den under Folkparkstiden 1934 – 62. Men en del av våra medlemmar kanske kommer ihåg att den fanns i parkens högra del.

Något som också försvunnit är den gamla gulmålade spelhallen, som fram till 1982 hade glatt så många gäster till parken. Där fanns förutom olika chokladhjul, även skjutbana och spelautomater.

Lagom innan granskningstiden gick ut skickade styrelsen för Sällskapet Gamla Örebro in ett förslag till Örebro kommun. Ett förslag som förhoppningsvis ska ge besökaren en större kulturell upplevelse. Det går ut på att, liksom i Ulla Billqvists park, sätta upp berättande minnestavlor om både nuvarande och försvunna byggnader.

Brunnsrestaurangen försvann 1969 och fick alltså även uppleva några decennier av Folkparkstiden.

Brunnshuset

Den gula spelhallen till höger.

Förståeligt nog har en mängd gamla brunnsbyggnader skattat åt förgängelsen under årens lopp. Det skulle ändå vara roligt att kunna sätta in dem i ett sammanhang och i en inbördes ordning i parkens nuvarande topografi.

Det kanske inte är så bekant att det stora numera rivna brunnshotellet, med så mycken snickarglädje, fanns till höger om Brunnssalongen.

Hitom det gamla brunnshuset från 1801 låg badhuset, som också det revs när brunnsepoken tog slut 1934. Den gamla restaurangen fick dock fortsätta tjäna sitt syfte under ytterligare några decennier, innan också den försvann och ersattes av Svalan.

Det fanns flera brunnsbyggnader som är värda en skylt, som La-sarettet, Lundagård och Adolfslund. Dessa finns åtminstone på vykort som skulle kunna åskådliggöra parkens utseende i gångna tider.

Däremot verkar aldrig kägelpbanan ha kommit med på bild, den som låg ungefär mitt på den öppna ytan framför nuvarande teatern.

Vi får hoppas att Örebro kommun har samma tankegångar som vi och nappar på förslaget.

Till sist, vill man få en inblick i brunnstiden så kan man med nöje läsa Hjalmar Bergmans "Herr von Hancken". Där har stadens litteräre son låtit Adolfsbergs brunn bli förlaga till bokens Iglinge brunn.

Nippe minns sin barndom

Del 3

Jag skrev ju om dom fyra HSB-husen på Kyrkvärdsvägen med sidogator. Själv bodde jag med föräldrar och bror i en tvåa på Kyrkvärdsvägen 1. Det huset var det första som var klart för inflyttning, den 1 april 1954.

I pannrummet härskade vår portvakt Gunnar Olsson, en kraftfull man som vi barn hade stor respekt för. Man sa inte emot om han körde ut oss från källaren när vi lekte där nere.

I källaren låg också två tvättstugor, två torkrum och ett mangelrum

med en stor bumling till stenmangel, som tog upp hela rummet.

Där var vi med ibland och hjälpte våra mammor med tvätten.

Det stora nöjet var att smyga sig fram och banka på tvättstugedörren när nån tant var där inne och sen springa och gömma sig.

På Hagvägen 2 öppnades den första affären i Almby 1909. Under andra världskriget drevs den av John Thorell. Butiken stängdes 1976, och huset revs några år senare.

Roligast var ju om nån tant for ut och var lite arg.

Det fanns också klädstreck på gården, så man kunde hänga ut tvätten vid fint väder.

En bit upp på Rudbeckiusvägen fanns också en lekplats med gungor och en karusell.

Sen hade vi ju öppna gården på andra sidan Norrköpingsvägen, ända bort till Sörbybacken och Flygfältet.

Även Prästhagen, en bit bortom Almby kyrka vid Hagvägen, fanns ju tillgänglig. Mycket skog och en gammal nöjesplats med dansbana, plus en kolstybbsplan för fotboll.

På väg från Prästhagen kunde man gå in hos livsmedelshandeln Thorells eftr. på Hagvägen 2 och köpa kandisocker i lösvikt, tvåöreskolor, salmiakask för tio öre eller kanske en Alfa tablettask med fotbollsBild.

När det gällde skolorna så hade vi en överlärare (motsvarar nuti-

dens rektor) som hette Albert Johansson. Det var en man som ingav mycket respekt, som också skrivit böcker och hade en samling på över 70 gevär. Detta efter vad jag hört, för han var tydligen mycket för jakt.

Även om aga var tillåtet på den tiden, så plockade han i alla fall aldrig fram gevären.

Fick aldrig själv uppleva aga, men blev ögonvittne till när en lärare örfilade upp en hel åttondeklass.

Flera av lärarna bodde också på skolorna. Bland annat paret Olle och Eira Östlund. Eira hade jag som lärare i 6:an. Olle hade jag bara när han fick ta hand om sexualundervisningen istället för Eira. Vet inte varför.

Skolläkaren hette Freden och höll till i samma hus som skol-sköterska, träslöjd, gymna och

bibliotek. Det huset finns faktiskt kvar, liksom Östra skolan med gamla brandstationen och brandtornet.

På skolgården till Norra skolan låg en barackliknande byggnad och där bodde, som jag trodde systrarna Axelsson, men har nu fått reda på att den ena var moster till den andra. Dom jobbade större delen av sitt liv i bespisningen.

Mina lärare under skoltiden var i tur och ordning: Kerstin Molander, Inga "Slipsen" Larsson, Maj Bromsjö, Eira Östlund och Lasse Pettersson.

Har tänkt på hur viktig all personal på skolorna är. Lärare, fritidspedagoger, förskollärare, kuratorer, skolsköterskor och administrativ personal.

Dom som ofta glöms bort är städpersonalen, hur skulle vi kunna visas i våra klassrum och andra lokaler om dom inte fanns.

Dom som kanske är allra viktigast är "våra älskade mattanter", alltså skolmåltidspersonalen. Hur skulle våra barn och även personalen klara av en hel skoldag om det inte serverades god och näringsrik mat.

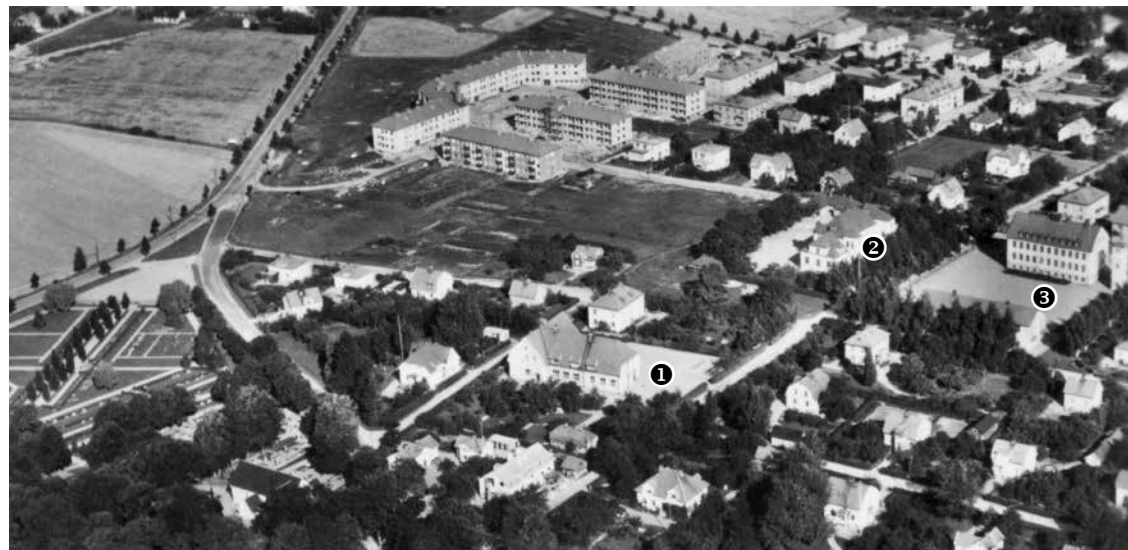
Fanns säkert många barn som hittat nån "mattant" dom kunde gå till när dom inte hittat nån annan vuxen för att få hjälp.

Vi som gick i skolan på 50-talet minns säkert många mattanter som barska, som lade på jätteportioner på tallriken trots protester.

Man var också tvungen att äta upp, ingen mat fick kastas.

"Mattanterna" jag mötte som vuxen mellan 1974 och 2005 var däremot mycket på barnens nivå och hade en helt annan förståelse för

Kyrkvärdsvägen mitt i bild. Där syns också de tre skolorna, ① Södra (1913), ② Norra (1904) och ③ Östra (1924), längst till höger. Bara Östra finns kvar.

barns behov. Dom hade också helt andra krav på sig. Det skulle finnas vegetariskt, inget fläskkött till muslimska barn och specialkost till barn med allergier.

Sista åren hade också karottssystemet på borden kommit och ofta några rätter att välja på. Jag vill med det här hylla all personal som hjälper oss som föräldrar att ge våra barn en bra uppväxt i Örebro, ingen nämnd och ingen glömd.

När det gällde affärerna så handlade vi vår mat i Konsum i änden av vårt hus. Men även i Medins Livs som låg i hörnet Kyrkvärdsvägen-Skolmästargatan. Där köpte jag min första läsk för en egenhändigt intjänad krona, som jag fått för att delat ut reklam.

I Larssons Zoo-affär köpte vi våra akvariefiskar, dom hade också

en apa som ibland klättrade i träden utanför huset. Dom flyttade så småningom och det blev Tropic Zoo på Engelbrektsgatan. Hos Tottas Cykel och Sport köpte man kulor, både sten och glaskulor.

Cyklar och mopeder köpte vi hos hans bror Bertil Andersson längre upp på Hjälmavägen.

I Almby Färghandel köpte man plastband, som man gjorde nyckelringar av. På Sparbanken bredvid tömde man sin sparbössa.

Kring hörnet hade Ullenius sin frisörsalong, där vi klippte oss. Några meter längre bort snattade jag för första och sista gången i mitt liv. Det var några ett-öreskola. I den tobaksaffären köpte jag filmstjärnor för att samla och byta med, Idrottsbladet och Kriminal-Journalen.

Program, våren 2022

Onsdagen 9 februari kl. 18. Sällskapet presenterar sin nya bok "Tacka tåget för det! – om stadsdelen Norr i Örebro". Den är skriven av Mai-ken Mattisson, som visar bilder och berättar. Om allt går planenligt ska den också finnas till salu på mötet.

Onsdagen 9 mars kl. 18. Årsmöte. Därefter visar Britt Olsson en film om fotografen Harald Lönnqvist, som bodde i Adolfsberg. Hon fortsätter att berätta om honom under fiket efteråt, vilket vi som vanligt bjuder på vid årsmötena.

Onsdagen 20 april kl. 18. Guiden Jenny Schill visar oss runt Slottet. Samling på borggården. Föranmälan krävs, tel. 070-555 41 81.

Lördagen 21 maj kl. 9.30. Bussresa runt Örebro för att se nya områden. Ulf Nyqvist är vår ciceron. Han har tidigare varit ingenjör på kommunens stadsplanekontor. Samling vid parkeringsplatsen Tappstället på Gustavsviksvägen. Vi gör ett avbrott 11.30 för lunchbuffé på Svampen. Sedan fortsätter rundresan i ytterligare några timmar. Kostnad för buss + lunch 200 kronor, betalas på bussen. Föranmälan till 070-555 41 81.

Flyttbar telefon 1884, endast för herrar telefonägare!

Berndt Eliasson

Herrar telefonägare,
hvilka intressera sig för och önska taga närmare kännedom om anordningen med den förut omtalade
flyttbara telefonen,
inbjudas att hvilken hvardag som helst bese den samma på mitt bokbinderi, 55 drottninggatan.
Till vidare upplysning får jag tillägga, att flyttningen från den ena platsen till den andra går lika bekvämt som att taga ned och upphänga sin öfverrock. Örebro den 24 januari 1884.
Aug. Holmberg.

Tidningsnotis 1884

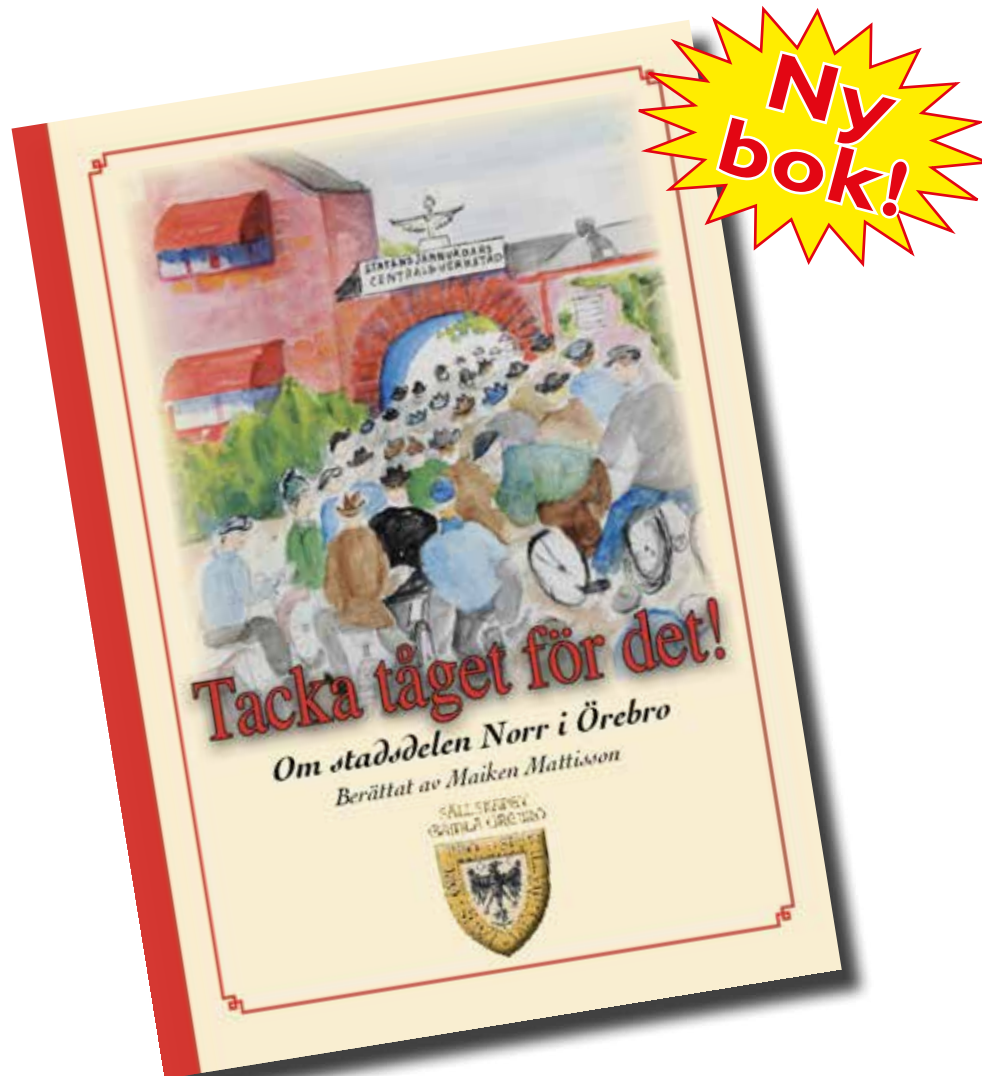
Bokbindaren August Holmberg bjöd 1884 in intresserade "Herrar telefonägare" till sitt bokbinderi på Drottninggatan 55.

Telefonägande damer ansågs kanske inte intresserade av denna nyhet som han införskaffat.

Vad var det då han ville visa, jo en anordning som gjorde hans tele-

fon flyttbar mellan olika rum, alltså någon typ av ett "jack" i väggen som man sade senare i tiden!

Intressant är hans något underliga liknelse hur enkelt det var att flytta telefonen, från den ena platsen till den andra, "lika bekvämt som att taga ned och upphänga sin öfverrock"!

Internt inom styrelsen hade vi diskuterat en ny bok till vårt 70-årsjubileum som sker 2023. Men efter att ha läst Maiken Mattissons manuskript om järnvägen och stadsdelen Norr kunde vi inte hålla oss. Det var givet att hennes minnen och hågkomster skulle resultera i vår tionde bok. Även om Maiken själv anspråkslöst nog var inne på ett annat utgivningssätt.

Norr är en stadsdel som det inte skrivits om särskilt mycket. Det kom en jubileumsbok om Rynninge för ett antal år sedan. Dessutom har Sven Erik Ardhage speglat stadsdelen i några alster.

Vi tror också att Maikens speciella perspektiv på järnvägen och våra intressanta bilder ska locka till många bokinköp. Enligt planerna ska den finnas i vår nya lokal den 9 februari, till ett pris av 150 kronor.

Litteraturens lördag

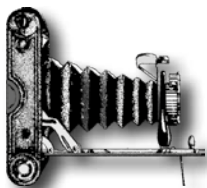
Kulturkvarteret, 20 november 2021

Det blev succé för Litteraturens lördag på nya Kulturkvarteret. Och även succé för Sällskapet Gamla Örebro. Ture Jönestam och Göran Lindhé hade fullt upp med att serva alla kunder som ville köpa böcker och bli medlemmar. Sällskapet har deltagit på ett stort antal liknande evenemang genom åren, men aldrig tidigare har gensvaret varit så stort. Hela 14 nya medlemmar kunde noteras innan dagen var slut. Dessa ska känna sig extra varmt välkomna nu i vår.

Meddela vår kassör Jan Hallqvist din mailadress!

Det vore bra om vi får in så många mailadresser som möjligt så att vi snabbt kan nå våra medlemmar om det blir ändringar i programmet. Maila till, jan@aphallqvist.se

"Fotografen som gick runt hörnet"

Den okände fotografen, bild 21 och 22.

Vi fortsätter här serien med bilder från 30-talet. Fastigheterna i Skebäck revs i slutet av 60-talet.

Norensbergsgatan 13 B och Villagatan 4, uppfördes 1910 i re-veterat trä. Här fanns 15 lägenheter. Grindstolparna, infarten till Norensbergs gård.

Villagatan 6 och Norensbergsgatan 16 kom till 1908. Huset innehöll 20 lägenheter.

Styrelsen för Sällskapet Gamla Örebro

Plusgiro nr 466009-8 Bankgiro: 849-8354
Medlemsavgift 100:-/medlem. Familj 150:-
Org.nr 875000-6531

Hemsida: www.hembygd.se/sallskapet-gamla-orebro
Facebook: www.facebook.com/sallskapet.gamla.orebro

Ordförande

Göran Lindhé 070-555 41 81 goranlindhe@hotmail.com

Kassör/vice ordförande

Jan Hallqvist 070-510 03 60 jan@aphallqvist.se

Sekreterare

Gustaf Hallqvist 076-147 91 70 gustaf@aphallqvist.se

Hemsida/Webmaster

Christer Lässman 070-5803939 christer.lassman@gmail.com

Hans Lundholm 070-6331052 hans.lundholm@telia.com

Birgitta Rosenberg 072-717 36 54 birgitta.rosenberg43@gmail.com

Ture Jönestam 019-18 25 46

Suppleant

Maiken Mattisson 019-31 19 62 majkenmattisson30@gmail.com

Suppleant

Karin Schill 070- 742 51 11 karin.schill@opnakanalen.se

Layout Medlemsbladet

Berndt Eliasson 073-035 54 03 ble@brevet.se

Medlemsbladet utkommer med två nummer per år.

Ansvarig utgivare: Göran Lindhé

Redaktion: Göran Lindhé, Berndt Eliasson

Handkolorerade vykort

Här visar vi ytterligare två handkolorerade vykort från början av 1900-talet. Bägge producerades av förlaget L & S, Ö. Vilket stod för Larsson & Stenberg, Örebro.

Engelbrekts-gatan mot stan, vid Stureplan. Alla husen på bilden försvann i början av 1980-talet. Här ligger nu äldreboendet Vesslan.

Den vänstra husraden, med fastigheter som Storgatan 36, 34 och 32, försvann i början av 1940-talet. Tomterna var obebyggda tills för bara några år sedan. Till höger skimtar det gamla hospitalet, uppfört 1781.